

İSLAMDA MÜSPET İLİM NİÇİN GERİ KALDI?

Kur'anı ve dini kaldırmak asla mümkün değildir. Bunları yok etmeyi düşünmek de, en az onları evvelden beri geldiği şekilde muhafaza ve devam ettirmekte ısrar edenler kadar erbab-ı taassuptan olmak demektir.

Abdülkadiri Geylânî'nin Fütüh-ül Gayb isimli eserinden birkaç parça nakledeceğim. Allah Kur'an'ında "Ben insanı dünyayı imar için yarattım" diye yazdığı halde, bu zat şöyle diyor:

"Dünyaya iyi gözle bakıp hoşlanma, dünyaya ihtiyacın kadar bağlan. Kalpten sevmeye, nasibin neyse gelir üzülme".

"Dünyalık nimetlerin çoğalmasına ne gerek var? Elinde az da olsa, seni geçindirecek kadar dünyalığın mevcuttur. Bu arada sana gereken önemli iş kanaat sahibi olmaktır."

"Allah sana dünya işlerinde az, fakat rahat edeceğin şeyleri verdi... Amma ahirette hiçbir gözün görmediği ve hiçbir kulağın işitmediği ve hiç kimsenin hatırına gelmeyen büyük nimetleri senin için hazırladı. Bunları sana orada bol bol ihsan buyuracak."

"Bütün yönleri bir yana at, bırakıp attığın şeylere yanaşma. Onların birine dahi olsa iltifat, maneviyatı yıkar, ilâhî faziletin kapısı sana açılmaz. Allah'a yaklaşamazsın. Tevhid nuruyla bütün cihetleri kapa. Kendini, nefsini, bilgini, ilâhî ilim karşısında yok gör. Kalp gözün açılır. Fazilet kapılarını baş gözünle dahi görmeğe başlarsın. Artık baş gözün maddi değil, kalp gözüdür."

Ahmet el Rufal ise; "Hâlet'ü ehl'il-Hakikat'i maallah" isimli kitabında gözlem ve tecrübeğe karşı cephe almaktadır. Halbuki Kur'an bilhassa inceleme tavsiye etmektedir ve deney yapmaya dair özel misaller ve hattâ cümle vardır. Şimdi Hz. Rûfai'nin, Kur'an'ın bu emrine muhalif tavsiyelerini hep beraber okuyalım:

"Ebu Bekir bin Abdullah şöyle diyor: Bir kimse hikmetin yanlarını görür, özüne nüfuz edemezse işi incelemeye yeltenir. Aslına eremez. İşin özü ondan saklı kalır. İrfan sahibi için Allah'ı unutmaktan daha fena şey olmaz. Kalbi Allah'tan gayrisine bağlamaktan daha fena şey tasavvur edilemez. Hangi gaye ve amaç, Allah'tan başkası için olursa, o şey, Kul ile Allah arasında perdedir."

Bir de İmam-ı Gazalî'den örnekler vermek istiyorum. Zira dünkü İslâm âleminin müspet bilim alanında geri kalmasında bu zatın büyük etkisi olmuştur. İlim denilince herşeyden evvel din ilminin akla gelmesini, diğer bilgilere küfre düşmemek için talip olunmamasını tavsiye eden bu zat; İbn-i Rüşş, İbn-i Sina gibi mütefekkirlerin, Aristo ve Eflâtun gibi filozofların bir numaralı muhalifidir. Ama ona Hüccet-ül İslâm enir. Belki de cidden Hüccet-ül İslâm'dur; amma asla Hüccet-ül İman değildir.

- "Doğrucular iseniz ilme dayanarak haber verin, ilme dayanmayana inanmayın, inceden inceye düşünün." AYET
- "Sen kolaylığı tut, iyiliği emret; câhillerden yüz çevir." A'RAF (199)
- "Lüzumunda her fiile yasak konur; fakat ilme yasak konulamaz." HADİS
- "Cehalet küfürden, yoksulluk ateşten daha şiddetlidir." HADİS
- "İlim öğrenmek; kadın, erkek, her müslüman için farzdır." HADİS
- "İlim, Çin'de de olsa arayınız, alınız." HADİS
- "Diğer milletleri geçmeyen ümmetime şefaath etmeyeceğim." Hz. MUHAMMED
- "Nakle dayanan kökleşmiş inançlar eğer ilme aykırı ise, siz ilim esaslarınızı kabul ediniz." HADİS
- "Rütbelerin en âlâsı ilim rütbesidir." Hz. ALİ
- "Bizim dinimiz, en makbul ve en tabif bir dindir. Ve ancak bundan dolayı son din olmuştur. Dinime, bizzat hakikata nasıl inanıyorsam, buna da öyle inanıyorum. Şuura muhalif terakkiye mâni hiç bir şeyi ihtiva etmiyor." ATATÜRK
- "Oğlum ilmin her türlüünü öğrenmeye çalış; kişi bilmediğine düşman olur." Yahya Bin HALİT

Hüccet-ül İslâm'dır; çünkü bugün dahi onu eserlerini okuyup, onlarla halka ders veren din adamları vardır. Kitapları yüzyıllarca İslâm âlemine tesir etmiştir. Müspet ilmin Doğu'da gelişmesini bu kitaplar engellemiştir. Bunun fikirlerine güvenenler tarafından huzuru kaçırılan, hattâ tehlikelere giren tabiat âlimleri olmuştur. Çevresinin çok daha uzaklara kadar tesiri olan bu zâta büyük adam denmez de ne denir? Elbette batılilar bu zatı överler. Kime nasip olmuştur, bu kadar tesir kabiliyeti? Hammer'in, Gosche'nin ve Macdonald'ın onun için emek ve zaman, hattâ para sarfedip eser yazmalarını tabii karşılarım. Zira biz, bugün dahi Gazali gibi önderin peşinden ayrılmamak için çalışıyoruz.

Allah'ın kitabı: "Önce çalışın sonra isteyin" diye yazarken, Hz. Peygamber çalışmayı, ibadetlerin en üstünü derken, "Saitler defterine yazıl, bütün geceni ve gündüzünü ibadetle harca, vaktini Allah'a kullukla doldur" diyor, İmam-ı Gazali.

"Dünya işleri ile geçiminden ve ihtiyacından fazla uğraşma, öbür âleme ait işleri takip et, bilhassa gece ibadetini bırakma."

"Bilgin sınıfını ayırdetmek için ölçün şudur: Ahiret! Bir âlim ona ne kadar yakın olursa o kadar yüksek, ondan ne kadar uzak olursa o kadar düşüktür."

Bunları Gazali'nin El-Mürşid'ül-Emin isimli kitabından naklettim. Cehaletin dayanağı olduğu için, bu zatın diğer bazı kitaplarından da diğer bazı parçaları da sunmak istiyorum.

Eyyühelveled'den iki parça daha:

"Ey oğul, ... Bu hikâyeye sana gösteriyor ki lüzumundan fazla okumaya, fazla şeyler öğrenmeye hacet yoktur."

"Ey oğul, o halde bütün sözlerini ve bütün hareketlerini şeriata uydur. Çünkü kim olursa olsun şeriata uymayan ilimler ve çalışmalar, doğru yoldan sapmaktır. Ve Allahü teâlâdan uzaklaşmaya sebep olurlar."

İşte bu İslâm âleminin Hüccetül İslâm denilen Gazali'nin kitaplarında yazdıklarından birkaç tanesi... Buna göre, İslâm âlemi-

nin niçin geri kaldığını takdir etmek artık güç değildir. İslâm âlemini işte bu telkinler mahvetmiştir; geri bırakmıştır. İşin en acı ve fecî olan tarafı, hâlâ da bu safsataların halk arasında okutulmakta devam etmesi ve hattâ eskisinden daha çok bu konuda neşriyat ve tercümelerin yapılmakta olmasıdır.

Gazali, Hz. Peygamber'in söylemediği bir sözü Hadis-i Şerif diye nakletmektedir. Güyâ: "Allahdan, Ehl-i tasavvuf yüzü suyu hürmetine yağmur yağar, rızık ihsan edilmiştir!.." Halbuki bunlar tabii olaylardır. Tabii kanunlara göre olurlar. Hz. Peygamber böyle bir sözü sağlığında işitseydi, oğlunun ölümü günü, güneşin tutulması vesilesiyle söylenen sözleri nasıl yalanladıysa, bu gibi sözleri de cerh ederdi. Ederdi, çünkü; Hz. Peygamber zamanında muazzam kıtlık olmuştur. Ayrıca mühim sel felâketi de olmuştur. Adaletin mümessili Hz. Ömer'in hilâfeti zamanında ise, muazzam bir kuraklık olmuştur.

Haydi diyelim ki İmam-ı Gazali 11. asırda yaşamıştır. Aklı o kadar ermiş ve esasen zamanında bilim ve teknik bu kadar ileri değilmiş; daha iyi düşünememiştir. Ya Türkiye'de Cumhuriyet dönemine girdikten sonra, bu yönde olumsuz etki ve telkinlerde bulunan, "gavur icadı" diyerek teknik araçları kötöleyenlere ne demeli?

Bütün bunların şeriat, din ve Kur'an için tavsiye edildiği iddiası karşısında Hz. Peygamber'in mühim bir Hâdis'ini hatırladım:

Hz. Peygamber'den ilim öğrenme tavsiyesini pek fazla dinlediğini, bundan bıkmaya başladığını sanan biri, bir gün O'na:

"İlim öğrenmeyi niçin bu kadar tavsiye ediyorsunuz? İlim Kur'an'dan da efdal midir?" demiş.

Hz. Peygamber'in verdiği cevap gayet calib-i dikkattir:

"İlimsiz Kur'an hiç fayda verir mi?"

M. Şükrü SÖZER'in
"KUR'AN'DA MÜSBET İLİM"
Adli Kitabından